

Nr 124

Utlåtande i anledning av motioner angående förläggningen av AB Statens skogsindustriers huvudkontor.

(5:e avd.)

I de likalydande motionerna I:91 av herr Lindblad och II:107 av herr Larsson i Umeå m. fl. har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förflyttning av AB Statens skogsindustriers huvudkontor till Piteå.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från länsstyrelsen i Norrbottens län, delegationen för lokalisering av statlig verksamhet, styrelsen för AB Statens skogsindustrier (ASSI) och styrelsen för Statsföretag AB.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att ASSI:s huvudkontor bör förläggas till Piteå i den mån en omlokalisering inte ger negativa effekter för företagets norrbottensdel. Länsstyrelsen anför i övrigt bl. a. följande.

En förutsättningslös granskning av de för- och nackdelar som skulle bli följderna av en eventuell omlokalisering av huvudkontoret framstår som nödvändiga för ett entydigt ställningstagande.

Länsstyrelsen vill understryka att länet bara är betjänt av en omlokalisering under förutsättning av att förändringen inte menligt påverkar företagets konkurrensförmåga och därmed dess sysselsättning. Denna bedömning får enligt länsstyrelsens mening inte enbart grundas på bristfälligt underbyggda värderingar av allmän karaktär. Med denna bakgrund kan länsstyrelsen för närvarande inte ta definitiv ställning i sakfrågan.

Enligt länsstyrelsens uppfattning finns det å andra sidan många synpunkter som allmänt talar för att en förflyttning av ASSI:s huvudkontor bör kunna ske till den region där den övervägande delen av verksamheten är förlagd. Inte minst betydelsefullt för en sådan uppfattning är att en lokalisering i mer direkt anknytning till verksamheten erfarenhetsmässigt synes vara väl förenlig med företagets krav på effektivitet. Det visar lokaliseringen av flertalet svenska skogsföretags huvudkontor. Vägande skäl för att ASSI i detta avseende skall inta en särställning är svåra att entydigt utpeka, även om kontaktbehovet med domänverket skapar ett unikt utgångsläge. Detta specifika beroendeförhållande och vilka konsekvenser en omlokalisering av huvudkontoret skulle innebära för dess funktionsduglighet är endast en av de många frågeställningar som anmäler sig med anledning av den väckta motionen.

Då det ligger utanför länsstyrelsens möjlighet att bedöma dessa strikt företagsekonomiska förhållanden vill länsstyrelsen framhålla som sin mening att i den mån en omlokalisering inte ger negativa effekter för företagets norrbottensdel — en bedömning som författningsenligt synes åvila

företagets ledning — anser länsstyrelsen att AB Statens Skogsindustriers huvudkontor bör förläggas till Piteå.

Statsföretag AB har inte funnit tillräckliga skäl föreligga att för ASSI:s ledning aktualisera en omprövning av frågan om huvudkontorets lokalisering.

Statsföretag AB understryker sin uppfattning att frågan var en industrikoncern skall ha sitt huvudkontor placerat är — och bör vara — en lämplighets- och avvägningsfråga. Den bör bedömas främst med hänsyn till konkreta, företagsmässiga och företagsekonomiska omständigheter. Av avgörande vikt vid en sådan bedömning måste utsikterna att nå en rationell och effektiv organisation vara. För avgörande i frågor av denna art måste en företags- eller koncernledning ha ett klart definierat ansvar, som är en del av dess ansvar för företagets lönsamhet och expansionskraft. Det kan därför icke vara lämpligt att begränsa detta ansvar.

ASSI:s industriella verksamhet är ej endast koncentrerad till Karlsborg och Piteå. Omfattande industriell aktivitet bedrivs i Skinnskatteberg, Valåsen och Laxå, för att nämna exempel med mellansvensk anknytning. Vidare bedriver ett av ASSI helägt dotterföretag, Förenade Well, verksamhet i Billingsfors och Eslöv med tyngdpunkten förlagd till de nya anläggningarna i Eslöv. Här spelar närheten till en expanderande stormarknad väsentlig roll. Förenade Wells styrelse består till övervägande del av ASSI:s koncernledning.

Liksom alla större skogsföretag söker ASSI genom egna eller delkontrollerade förädlingsföretag underlätta marknadsföringen av bolagets produkter på exportmarknader. Betydelsen av goda kommunikationer från huvudkontoret till sådana enheter är uppenbar.

Inom skogsindustri sektorn finns branschorganisationerna samlade i Stockholm. Det är särskilt värdefullt för ASSI:s försäljningsavdelningar att från huvudkontoret härigenom ha möjlighet till nära och snabba kontakter. Detta har en speciell betydelse inom skogsindustrin, där under år av samarbete branschorganisationerna verkat för samordning av de enskilda företagens långsiktiga strävanden att befrämja marknadsutvecklingen för skogsprodukter, särskilt på exportmarknader. Det bör härvid omnämnas att flera av de i motionen angivna norrländska skogsföretagen har kontor eller försäljningsfunktioner i Stockholm.

Den skogsindustriella expansionen väntas med hänsyn till disponibla och potentiella virkesresurser inom den närmaste framtiden i hög grad komma att ske i södra Sverige.

Det är naturligt att i detta sammanhang beakta samordningen av ASSI:s och Domänverkets centrala intressen. Domänverket har sina förvaltningar och skogsområden spridda över hela landet.

Den administrativa styrningen av ASSI:s skilda produktionsställen torde totalt sett kunna skötas bäst från Stockholm. Antalet anställda vid huvudkontoret är endast cirka fem procent av samtliga anställda. Dagens industrifördelning samt den sannolika lokaliseringen för vidare expansion kommer av många tecken att döma att ske främst i södra och mellersta Sverige.

I huvudsak av dessa skäl har ASSI:s ansvariga ledning funnit det mest praktiskt och rationellt att lokalisera sitt huvudkontor till Stockholm.

Statsföretag AB delar dessa värderingar och har ej funnit tillräckliga skäl att för ASSI:s ledning aktualisera en omprövning.

Delegationen för lokalisering av statlig verksamhet upplyser att den under ett senare skede av sitt arbete kommer att beröra de statliga bolagens lokalisering.

Placeringen av huvudkontoret i Stockholm anser ASSI:s styrelse väl motiverad. Om en utflyttning av huvudkontoret från Stockholm av särskilda skäl skulle anses starkt motiverad vore enligt styrelsens mening en lokalisering till någon plats i det mellansvenska området mera ändamålsenlig och framsynt än en förläggning till Piteå. Bolaget har vidare anfört bl.a. följande.

Assis grundläggande uppgift är att tillverka och sälja skogsindustriprodukter. Tillverkningsen bedrivs, vad moderbolaget angår, vid sju industriförvaltningar, varav tre i Norrbottens län och fyra i Mellansverige, nämligen en i Kopparbergs, en i Västmanlands och två i Örebro län. Utvecklingslaboratorier är förlagda till Piteå och Djursholm.

Försäljningen sker från det i Stockholm belägna huvudkontoret, som förutom försäljningsavdelningar även omfattar den verkställande ledningen jämte centrala stabsorgan för olika funktioner. Assi har egna försäljningsbolag i England och på kontinenten, som är de dominerande marknaderna.

Moderbolagets produktion omfattar sågade trävaror, träfiberskivor (wallboard), cellulosa och papper. I koncernen ingår två tillverkande dotterbolag, nämligen wellpappföretaget Förenade Well AB med huvudkontor och fabrik i Eslöv samt fabriker i Billingsfors (Älvsborgs län) och Gävle, och vidare Flexer Paper Sacks Ltd, som tillverkar papperssäckar vid en fabrik i södra England.

Inom produktgrupperna sågade trävaror och träfiberskivor har under den senaste tioårsperioden skett en markant förskjutning av tillverkningsvolymen från övre Norrland till Mellansverige. Utvecklingen framgår av nedanstående tabell

	1959	1969	Förändring %
Sågade trävaror			
Övre Norrland,			
stds	72 190	65 140	— 10
andel %	61	45	
Mellansverige,			
stds	45 920	79 920	+ 74
andel %	39	55	
Summa stds	118 110	145 060	+ 23
Träfiberskivor			
Norrbotten,			
ton	48 950	55 530	+ 13
andel %	40	31	

	1959	1969	Förändring %
Mellansverige, ton	73 570	125 080	+ 70
andel %	60	69	
Summa ton	122 520	180 610	+ 47

Tillverkningen av avsalucellulosa och papper i Norrbotten har under perioden 1959—1969 ökat från 92 000 till 316 000 ton.

I mitten av 1969 offentliggjordes bolagets beslut om ytterligare investeringar i cellulosa- och pappersindustrierna i Norrbotten. Bolaget deklarerade samtidigt en avsikt att komplettera tillverkningsprogrammet med en anläggning i södra eller mellersta Sverige. Senare utredningar har också bekräftat att — inte minst av råvaruskäl — andra delar av landet än övre Norrland måste komma i fråga när det gäller bolagets fortsatta utveckling.

Antalet anställda i moderbolaget (exkl. fartygspersonal) utgjorde under 1969 i medeltal

	Antal	%
i Norrbotten	2 227	61
i Mellansverige inkl. Stockholms- området	1 417	39
Summa	3 644	100
varav inom Stockholmsområdet ...	208	6

De beslutande investeringarna i Norrbotten kommer endast i ringa utsträckning att öka sysselsättningen vid bolagets industrier.

Här redovisade förhållanden ger alltså vid handen att tyngdpunkten i Assis framtida verksamhet kan förutses bli förskjuten i riktning söderut. En flyttning av bolagets administrativa ledning till Norrbotten vore under sådana förhållanden icke en rationell åtgärd. Med hänsyn till angelägenheten av goda kommunikationer till förvaltningarna i såväl Norrbotten som Mellansverige får en placering av huvudkontoret i Stockholm anses vara väl motiverad. Reseavståndet till å ena sidan Piteå—Karlsborg och å andra sidan Valåsen—Laxå är tidsmässigt ungefär detsamma.

Härtill kommer att de för ett exportföretag betydelsefulla kontakterna med representanter för utlandsmarknaderna underlättas av huvudkontorets nuvarande lokalisering. Detsamma gäller kontakterna med Domänverket samt bransch- och arbetsmarknadsorganisationerna. En avsevärd ökning av antalet tjänsteresor skulle bli följden av en lokalisering till Piteå.

Den för huvudkontoret och Djursholmslaboratoriet gemensamma företagsnämnden har beretts tillfälle ta del av motionerna. Nämnden har enhälligt uttalat sig mot en flyttning av huvudkontoret till Piteå under åberopande av i huvudsak samma argument som bolaget här framfört.

Utskottet. Det i de föreliggande motionerna framställda yrkandet avser att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära förflyttning av AB Statens skogsindustriers (ASSI) huvudkontor från Stockholm till Piteå. Motio-

närerna påtalar att de icke-statliga skogsföretagen har sina huvudkontor i närheten av produktionsställena, vilket motionärerna tar till intäkt för att det inte föreligger något specifikt behov av att till Stockholm lokalisera huvudkontor i branschen.

Styrelsen för ASSI har i sitt remissyttrande framfört att även om en lokalisering av bolagets huvudkontor till Stockholm i och för sig inte är oundgängligen nödvändig, så är ett bibehållande av denna lokalisering från flera synpunkter lämpligt. Styrelsen understryker att flyttning av huvudkontoret till någon plats i det mellansvenska området under alla förhållanden skulle vara mera ändamålsenlig och framsynt än en förläggning till Piteå. Styrelsen för Statsföretag AB anser att den administrativa styrningen av ASSI:s skilda produktionsställen bäst kan skötas från Stockholm.

ASSI:s industriella verksamhet omspannar tillverkning vid sju industri-förvaltningar, varav tre i Norrbottens län och fyra i Mellansverige, nämligen en i Kopparbergs, en i Västmanlands och två i Örebro län. I koncernen ingår två tillverkande dotterbolag, varav det ena i England och det andra — Förenade Well AB — med huvudkontor och fabrik i Eslöv samt fabriker i Älvsborgs län och Gävleborgs län.

Med hänsyn till denna spridning av tillverkningsenheterna och vad ASSI och Statsföretag AB anfört bl. a. om den framtida skogsindustriella expansionen i allmänhet i Sverige och vad beträffar ASSI synes det utskottet ingalunda vara så självklart som motionärerna gör gällande att ASSI:s huvudkontor bör omlokaliseras till Piteå. Under åberopande av det anförda och med framhållande av att delegationen för lokalisering av statlig verksamhet kommer att gå in på även frågan om de statliga bolagens lokalisering avstyrker utskottet ifrågavarande motionsyrkande.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 91 och II: 107.

Stockholm den 15 maj 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Hjorth (s), Ottosson (m), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Jonsson (s), Wirtén (fp), Wikström (fp) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), Lindholm (s), Mattsson (cp), Gustafsson i Uddevalla (s), Blomkvist (s), Andersson i Knäred (cp), Svanberg (s), Tobé (fp), Jönsson i Arlöv (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Zachrisson (s), Lothigius (m) och Eriksson i Arvika (fp).